

Література

1. Жизнин С. З. Энергетическая дипломатия России: экономика, политика, практика / С. Жизнин. – М. : Ист Брук., 2006. – 587 с. Zhyznyn SZ Energy dyplomatyua Russia: Economy, Politics, Practice / S. Zhyznyn. - Moscow: Ist Brook., 2006. - 587 p.
2. Німецький «ексклюзив» для Росії – RUDEA ...? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ua-energy.org20090723rudea_nmeckijj_ekskljuziv_dlja_ros_html. German “exclusive” for Russia - RUDEA ...? [Electronic resource]. - Mode of access: http://ua-energy.org20090723rudea_nmeckijj_ekskljuziv_dlja_ros_html.
3. Энергетическая политика России: обзор 2002. – Международное энергетическое агентство. – Париж, 2002. Energy policy of Russia: Review of 2002. – International Energy Agency. - Paris, 2002.
4. «Північний потік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.gazprom.ru. “Nord Stream” [Electronic resource]. - Mode of access: www.gazprom.ru.
5. Fisher J. Energy policy as a game based [Electronic resource] / J. Fisher. - Mode of access: <http://www.euroatlantica.info/index.php?id=2293>.
6. Bartels H. Deutschlands Interessen zwischen USA und Russland [Elektronische Ressource]. – Zugriff : http://www.europaeische-sicherheit.de/Ausgaben/2006/2006_05/.
7. Deutschland will Abhängigkeit von Russland reduzieren. Öl-Lieferstopp [Elektronische Ressource]. – Zugriff доступу: <http://www.spiegel.de/politik/ausland/>.

1. Zhy`zny`n S. Z. Energety`cheskaya dy`plomaty`ya Rossy`y`: ekonomy`ka, poly`ty`ka, prakty`ka / S. Zhy`zny`n. – M. : Y`st Bruk., 2006. – 587 s. Zhyznyn SZ Energy dyplomatyua Russia: Economy, Politics, Practice / S. Zhyznyn. - Moscow: Ist Brook., 2006. - 587 p.

2. Nimecz`ky`j «eksklyuzy`v» dlya Rosiyi – RUDEA ...? [Elektronny`j resurs]. – Rezhym`m dostupu : http://ua-energy.org20090723rudea_nmeckijj_ekskljuziv_dlja_ros_html. German “exclusive” for Russia - RUDEA ...? [Electronic resource]. - Mode of access: http://ua-energy.org20090723rudea_nmeckijj_ekskljuziv_dlja_ros_html.

3. Energety`cheskaya poly`ty`ka Rossy`y`: obzor 2002. – Mezhdunarodnoe energety`cheskoe agentstvo. – Pary`zh, 2002. Energy policy of Russia: Review of 2002. – International Energy Agency. - Paris, 2002.

4. «Pivnichny`j potik» [Elektronny`j resurs]. – Rezhym`m dostupu : www.gazprom.ru. “Nord Stream” [Electronic resource]. - Mode of access: www.gazprom.ru.

Рецензент Юрійчук Є. П., доцент, доктор політ. наук, доцент кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

20.02.2014

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

УДК 94(477.7):355.333"1812"

Ложешиник Аліса

УЧАСТЬ СТАРШИН ІРРЕГУЛЯРНИХ ФОРМУВАНЬ ПІВДНЯ УКРАЇНИ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ВІЙНІ 1812 РОКУ

В даній статті розглядається участь старшини Катеринославського та Бузького козацьких військ: Матвія Івановича Платова (колишнього отамана Катеринославського війська), Івана Кузьмича Краснова (колишнього отамана Бузького війська), Івана Ісаєва (колишнього полковника Катеринославського війська), майора Ельчанінова, осавула С. Ф. Жекула, ротмістра О. М. Чеченського, військового полковника М. А. Немцо-Петровського (командирів та командуючих 1-м, 2-м та 3-м Бузькими козацькими полками) у Вітчизняній війні 1812 року. На основі документальних даних прослідковується їх внесок у перемогу російських військ під час перебування у ар'єргарді (розвідка, виставлення аванпостів, повідомлення командування про переміщення і наближення ворога, знищення мостів, утримування населених пунктів до підходу частин регулярної армії) та партизанських загонах під час битв біля сіл Мир, Соловйова переправа, Бородіно, міст Гродно, Смоленськ та інших.

Ключові слова: Вітчизняна війна 1812 року, іррегулярні формування, М. І. Платов, І. К. Краснов, О. М. Чеченський, Бородинська битва, російсько – французька війна, Бузький козацький полк.

Ложешник Алиса

УЧАСТИЕ СТАРШИН ИРРЕГУЛЯРНЫХ ФОРМИРОВАНИЙ ЮГА УКРАИНЫ В ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЕ 1812 ГОДА

В данной статье рассматривается участие старшины Катеринославского и Бузького казачьих войск: Матвея Ивановича Платова (прежнего атамана Катеринославского войска), Ивана Козьмы Краснова (прежнего атамана Бузького войска), Ивана Исаева (прежнего полковника Катеринославского войска), майора Ельчанинова, есаула С. Ф. Жекула, ротмистра О. М. Чеченского, военного полковника М. А. Немцо-Петровского (командиров и командующих 1-м, 2-м и 3-м Бузькими казачьими полками) в Отечественной войне 1812 года. На основе документальных данных проследковується их взнос в победу русских войск во время пребывания в арьергарде (разведка, выставление аванпостов, сообщения командования, о перемещении и приближении врага, уничтожения мостов, удерживания населенных пунктов, к подходу частей регулярной армии) и партизанских отрядах во время битв около сел Мир, Соловьиная переправа, Бородино, мост Гродно, Смоленск и другой.

Ключевые слова: Отечественная война 1812 года, иррегулярные формирования, М. И. Платов, И. К. Краснов, О. М. Чеченский, Бородинское сражение, русско – французская война, Бузький казачий полк.

Lozheshnyk Alisa

PART SERGEANT IRREGULAR FORMATIONS SOUTH UKRAINE IN 1812

Participation of petty officer Katerinoslavskogo and Buz'kogo of cossack troops is examined in this article: Matthew Ivan Platova (former ataman Katerinoslavskogo troops), Ivan Cosmas Krasnova (former ataman Buz'kogo troops), Ivan Isaeva (former colonel Katerinoslavskogo troops), major El'chaninova, esaula P. F. Zhekula, captain of cavalry of O. of M. of Chechenskogo, military colonel M. A. Nemco-Petrovskogo (commanders and commanding 1-mcodes, 2-mcode and 3-mcode of Buz'kimi by cossack shelves) in Domestic war is 1812 years. On the basis of documentary information of proslidkovuet'sya their payment in victory of the Russian troops during a stay in a rearguard (secret service, exposure of outposts, reports of command, about moving and approaching of enemy, eliminations of bridges, retaining of settlements, to approach of parts of regular army) and guerrillas during battles near villages the World, Nightingale ferriage, Borodino, bridge of Grodno, Smolensk et al.

Keywords: Domestic war 1812 years, irregular formings, М. И. Platov, И. К. Krasnov, О. М. Chechenskiy, Borodinska battle, Russian is French war, Buz'kiy cossack regiment.

Постановка проблеми. У військовій історії Південної України кінця XVIII – першої половини XIX ст. чільне місце займають іррегулярні козацькі формування, що виникли після зруйнування Запорізької Січі 1775 р. та їхня участь у війнах Російської імперії зазначеного періоду, серед яких чільне місце займала франко-російська війна 1812 року. По-різному можна оцінювати, чи стала ця війна для українців Вітчизняною, але незаперечним є той факт, що значна частина населення України була охоплена патріотичним духом і прагнула взяти активну участь у боротьбі з французами. Яскравим прикладом є ставлення до означеної події старшини Катеринославського та Бузького війська.

Аналіз внеску старшини Південноукраїнських іррегулярних формувань у переможні битви регулярних армій дозволить розкрити нові аспекти дослідження ролі козацьких формувань Південної України на початку XIX ст.

Все це підтверджує актуальність і надзвичайну значимість теми дослідження для вивчення військової історії України, як члена світової спільноти. Теоретико-методичні розробки за цією темою стануть неоціненним внеском у дослідження іррегулярних військових формувань на Півдні України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проаналізувавши дослідження та публікації з даної проблеми слід зазначити, що проблемі розкриття ролі старшин Катеринославського та Бузького війська у Вітчизняній війні 1812 р. присвячено чимало наукових праць. Але до останнього часу вважалось, що ці питання є справою виключно російських істориків (до цієї проблеми звертались у своїх дослідженнях М.Дубровін, І.Бикадоров [1], А.Петров[2], С. Є. Калінін[3], які розглянули участь у війні отаманів М.І.Платова та І.К. Краснова).

В українській історіографії даній проблемі була присвячена лише невеличка замітка А. Рудковського[4], який документально підтвердив участь бузької старшини у війні 1812 р. та взятті Парижу. Оскільки дана тема в українській історіографії не отримала належної уваги і досліджуванні нами події відомі лише вузькому колові спеціалістів (військовій тактиці Бузького полку та його участі в кампаніях російсько-французької війни присвячені праці О. М. Дорошенко[5], О.А.Бачинської[6]), доводиться її розглядати у руслі історії російських регулярних військ. Але, на жаль, дана тема все ще залишається недостатньо дослідженою і потребує нових розробок для забезпечення комплексного вивчення діяльності у війні старшини Південноукраїнських козацьких військ.

Формулювання цілей статті. Метою даної роботи є вивчення внеску старшини Бузького та Катеринославського іррегулярних військ у переможні битви російської армії під час франко-російської війни 1812 р. з метою визначення напрямків для їх подальшого вивчення. Методологічною основою дослідження є системний підхід та системно-структурний аналіз.

Виклад основного матеріалу дослідження. Уже пройшло більше 200 років від славних подій Вітчизняної війни 1812 р., але пам'ять і досі зберігає імена тих, хто своєю безстрашністю та мужністю довів свою любов і вірність Батьківщині та її народу. Плеч-о-пліч із російською регулярною армією захищали свій край і козаки. Серед козацьких старшин, які відзначилися у війні 1812 р. були постаті, пов'язані з історією козацтва на півдні України. Зокрема Матвій Іванович Платов (колишній отаман Катеринославського козацького війська), Іван Кузьмич Краснов (колишній отаман Бузького козацького війська), Ісаєв (колишній полковник Катеринославського війська), майор Ельчанінов, осавул С. Ф. Жекул, ротмістр О. М. Чеченський, військовий полковник М. А. Немцо-Петровський (командири та командуючі 1-м, 2-м та 3-м Бузьким козацьким полком).

Зупинимось детальніше на їхніх бойових буднях. Діючи в ар'єргарді, козаки під командуванням М. І. Платова та І. К. Краснова не дозволяли ворогу наблизитися до основних сил російських армій і нав'язували свої умови ведення бою[7, с.50]. Їх основними завданнями були розвідка, виставлення аванпостів, повідомлення командування про переміщення і наближення ворога, знищення мостів, утримування населених пунктів до тих пір, доки окремі частини регулярної армії не з'єднувались між собою[7, с. 51]. На чолі з легендарним отаманом М. Платовим іррегулярне військо стало одним із основних винуватців загибелі наполеонівської армії в Російській імперії у кампанії 1812 р.

Перші перемоги над французькими військами козаки під командуванням М. І. Платова здобули біля сіл Мир, Соловійова переправа, Рудня, в містах Романів, Червоному, Смоленську[8, с. 41 - 45]. Саме тоді отаману М. І. Платову було надано графське достоїнство.

Під час бою 27 червня, коли проти козацьких військ М. І. Платова одночасно виступили бригади польської кавалерії під командуванням маршала Франції І. А. Понятовського, вестфальської та саксонської кавалерії під командуванням генералів В. Латур-Мобура та К. Турно, був застосований «вентер», який неодноразово приносив успіх козакам[9, с. 13 - 16].

Приймав М. І. Платов участь і в Бородінській битві. Нападаючи на кавалерію та піхоту ворога, козаки під його командуванням, відшукували в них слабкі місця, знищували розвідників, канонірів та фуражирів, стежили за просуванням французьких військ під командуванням віце-короля Італії Е. Р. Богарне[10, с. 134 - 136]. Це дозволяло М. І. Кутузову підтягувати резерви, проводити перегрупування військ, закріплювати свої позиції. Під час відступу регулярних військ, козаки вводили ворога в оману, стежили за його просуваннями[8, с. 56 - 59].

Неодноразово ім'я військового отамана М. І. Платова пов'язувалось зі звитязними сторінками франко-російської війни. Про своє переслідування ворога він доносив головнокомандуючому: «Ворог втікає так, як ніколи й ніяка армія не могла відступати. Він залишає все своє майно, хворих, поранених, і ніяке перо історика не в змозі змалювати картини страхіття, які залишає він на великій дорозі. Немає й десяти кроків, де б не лежали мертві солдати або коні».

Наприкінці серпня М. І. Платов ніби через хворобу залишив керування ар'єргардом генералу Милорадовичу. Та дійсною ж причиною була не хвороба, а те, що по-перше М. І. Платов, не дивлячись на свій героїзм та рішучість на полі бою, ніколи не отримував відповідних доручень, по-друге – його ар'єргард був дуже слабким. Було у М. І. Платова і чимало ворогів, що заздрили його перемогам. В чому тільки не звинувачували отамана, ледве не в змові з Наполеоном, у всьому було багато брехні і не було правди. Але, на жаль, це стало, мабуть, однією з причин того, що його

імені не було в списках нагороджених за Бородінську битву. Не став він і учасником знаменитих зборів у Філях, на яких вирішувалась доля Москви[11, с. 149 - 152].

Пліч-о-пліч з М. І. Платовим на полі бою знаходився і генерал-майор І. К. Краснов. Перед початком війни генерал-майор важко хворів, але з отриманням звістки про вторгнення наполеонівської армії на територію Російської імперії, він звернувся до М. І. Платова з проханням взяти його до лав діючої армії. Той, знаючи завзятість отамана в попередніх війнах, погодився. І вже при Мирі І. К. Краснов хоробро приймає участь у битві, за що П. І. Багратіон оголосив йому «щиросерду подяку»[12, с. 189 - 190]. Та отаманові так і не судилося стати учасником знаменитої Бородінської битви.

За відсутності М. Платова І. Краснов очолив козаків на висотах Колоцького монастиря. Жорстким вогнем діяли ворожі та російські батареї; І. Краснов блискавкою пролітав з одного флангу на інший під хмарою куль, картечі та ядер. Під час одного з таких «перельотів» його застріляли з французької батареї та направили роковий удар. Поранена нога була так роздроблена та пом'ята, що її навіть важко було перебинтувати. Між тим ворожа кіннота активізувалася з лівого флангу, козачі полки віддалялись під градом ядер. Потрібно було рятувати пораненого не від смерті, а від полону. По дорозі до Бородіна козаки зустрілись з Ілловайським, якому І. Краснов і передав керівництво, сказавши: «Відражай! Жени ворога, і я з радістю помру!»[13, с. 94 - 95]. Операція козацькому отаманові була проведена в похідній палатці М. Платова, але лікарі нічого не могли вдіяти, рана виявилась смертельною. Таким чином І. К. Краснов став єдиним козацьким генералом, який загинув на полі бою. Але пам'ять про нього все таки залишилась, 26 серпня 1904 р. «на вічну пам'ять про командира, який вів козачі полки до перемог», 15-му Донському козацькому полку було присвоєно ім'я генерала Краснова.

На початку жовтня, перебуваючи в маленькому загоні, посланому генералом Ертелем для очищення Пінської дороги, полковник І. Ісаєв зустрівся біля с. Лахве із ворожим загonom, що складався з 200 чоловік і вирішив негайно його атакувати. Полковник з козаками рясно направився до Давид-містечка. Та під час битви козакам довелося спішитися і вибивати кожного стрілка. Після 2-годинного бою ворог був розбитий, а хоробрий полковник І. Ісаєв поранений кулею навиліт[2, с. 79 - 80].

У війні 1812 р. брали участь і 3 Бузьких полки. На початку воєнних дій 1-ий полк входив до складу авангарду 2-го піхотного корпусу під команду генерал-майора О. М. Всеволожського. Сотня полку під командуванням осавула С. Ф. Жекула, перебуваючи на березі Німану, одна з перших зіткнулась з ворожими військами. Неодноразово окремі частини полку приймали участь в ар'єргардних сутичках[3, с. 15]. Пліч-о-пліч з другом дитинства Денисом Давидовим ротмістр О. М. Чеченський, що очолював полк, обороняв Смоленськ. 4 жовтня у с. Вopки полк захопив транспорт з провіантом. Ворог відкрив вогонь. Впевнившись в тому, що захопити транспорт в лобовій атаці неможливо, ротмістр О. М. Чеченський спішив половину козаків і вдарив з тилу. «Цей вдалий вчинок, - відмічав Д. В. Давидов, - завершив поразку»[6, с. 49]. На Мстиславській дорозі партизани О. Чеченського і Д. Давидова з'єдналися із головними силами російських військ. Тут М. І. Кутузов особисто подякував О. М. Чеченському за сумлінну службу [3, с. 19]. Поряд з прийомним батьком О. Чеченський захищав центральний редут на Бородінському полі, що ввійшов в історію як «батарея Раєвського».

Особливо підкреслюють сучасники рицарський характер Чеченського – Раєвського під час воєнних дій, його вміння цінувати мир та людське життя. У фронтових щоденниках Денис Давидов описує його вміння встановлювати дипломатичні відносини: «Чеченський зіштовхнувся з аванпостами австрійців під Гродно, взяв в полон двох гусарів і відразу ж відправив до генерала Фрейліха, що очолював загін, який складався з 4 тисяч чоловік кінноти та піхоти й 30 гармат. Коли Фрейліх прислав парламентаря віддячити О. Чеченському за поблажливий вчинок, командир полку, скориставшись такою нагодою, вирішив відразу ж розпочати переговори. Спочатку австрійський генерал оголосив про намір здати місто лише після того, як спопелить всі провіантні та комерційні крамниці, які вміщали в собі більше мільйона карбованців запасу. О. Чеченський наполягав на тому, що все поповнення ляже на плечі мешканців губернії і через це він доведе лише свою недоброчливість до росіян в такий час, коли будь-які дружні стосунки австрійців до нас наносили смертельну рану спільному поневолювачу. Після деяких вагань Фрейліх погодився залишити місто зі всіма запасами, і вийшов з нього. Так сміливий і відчайдушний О. Чеченський зі своїм загonom пройшов з боями від Смоленська до Польщі. За взяття Гродно йому було присвоєно звання майора» [13, с. 100 - 105].

Перебував на полі бою і 3-й Бузький полк на чолі з майором К. І. Селістрановим. 3 листопада майор, прикриваючи м. Рогачів атакував ворога при м. Журавичі і переслідував його до м. Старого Бихова.

Не стояли осторонь від наполеонівської війни і нащадки козацької старшини. Так, наприклад, син першого отамана Бузького козацького війська Петра Скаржинського – Віктор, який наслідуючи приклад М. Р. Кантакузена, зібрав та спорядив за власний рахунок дружину (111 осіб). Вступивши у війну, ескадрон брав участь в боях біля сіл Воскрениця, Пружани, Кайданово. Генерал Лідерс, під командуванням якого перебували козаки, у звіті імператору відзначив подвиги поміщика Херсонської губернії В. П. Скаржинського. В перші дні травня його ескадрон штурмував Борисов. В цьому бою було захоплено 3 наполеонівських прапори, з яких 2 захопили ополченці. Особливо відзначився В. П. Скаржинський при захопленні Вільнюса, де його козаки взяли у полон 18 наполеонівських офіцерів [5, с. 56 - 58]. Віктор Скаржинський після війни був нагороджений орденом Святого Володимира IV ступеня з бантом, дещо пізніше отримав орден Святої Анни II ступеня із діамантами і рескрипт Благословенного монарха, а його полк отримав медалі, встановленні у пам'ять 1812 р.

Висновки. За результатами проведеного дослідження внеску старшини Бузького та Катеринославського іррегулярних формувань у франко-російську війну 1812 р., можемо стверджувати, що у ході бойових дій російської армії під час Вітчизняної війни 1812 р. старшина Південноукраїнських козацьких військ відіграла помітну роль. Отамани та полкові командири завдяки своїй хоробрості та самовідданості залишили помітний слід у пам'яті нащадків. Їхні військові заслуги були відзначені на місцевому та державному рівні.

Перспективою подальшого розвитку даної теми є й те, що для діючих командирів Бузького козацького війська Вітчизняна війна 1812 р. стала останньою кампанією в якій приймало участь їхнє формування.

Література

1. Быкадоров И. Казаки в Отечественной войне 1912 года. – Москва: Яуза, Эксмо, 2008. – 256 с.
2. Петров А. Война России и Турцией 1806 – 1812 гг. – СПб.: Военная Тип., 1885. – 486 с.
3. Калинин С. Е. Бугское козачье войско в 1812 – 1814 гг. – Москва, 2011.
4. Рудковский А. Сведения о Бугских Казаках // Киевская старина, 1890. – №3. – С. 389 – 391.
5. Дорошенко О. М. Рід Скаржинських в історії Південної України (середина 18 – початок 20 століття) / Дисертація кандидата історичних наук. - Одеса, 2010.
6. Бачинська О. А. Бузьке козацьке військо 1785 – 1817 рр. // Козацтво на Півдні України. Кінець XVIII - XIX століття. – Одеса: Друк, 2000. – С. 45 – 51.
7. Отечественная война 1812 года. Боевые действия в 1812 году. / Материалы Военно-ученого архива Генерального штаба. - СПб.: Тип. «Бережливость», 1911. - С. 50.
8. Беннигсен Л.Л. Письма о войне 1812 года. – Киев: Губернская типография, 1912. – 152 с.
9. Харкевич В. Действия Платова в арьергарде Багратиона в 1812 году. Кавалерийские бои при Мире и Романове. – СПб.: тип. Главного управления уделов, 1901. – 48 с.
10. Клаузевиц К. 1812. – Москва: Госвоениздат, 2004. – 256 с.
11. Безотосный В.М. Донской генералитет и атаман М.И. Платов в 1812 году. – М.: РОССПЭН, 1999. – 192 с.
12. Бескровный Л. Г. Бородино. Документы, письма, воспоминания. - Москва: Советская Россия, 1962. – 411 с.
13. Глинка С. Л. Записки о 1812 годе // Каллаш В.В. Двенадцатый год в воспоминаниях и переписке современников. - М.: Издание Товарищества И. Д. Сытина, 1912. – С. 93 – 112
1. Bukadorov Y. - Kazaky v Otechestvennoi voine 1912 hoda. – Moskva: Yauza, Eksmo, 2008. – 256 s.
2. Petrov A. Voina Rossyy u Turtsyei 1806 – 1812 hh. – SPb.: Voennaia Typ., 1885. – 486 s.
3. Kalynyn S. E. Buhsкое kozache voisko v 1812 – 1814 hh. – Moskva, 2011
4. Rudkovskiy A. Svedenyia o Buhskykh Kazakakh // Kyevskaia staryna, 1890. – №3. – S. 389 – 391.
5. Doroshenko O. M. Rid Skarzhynskykh v istorii Pivdennoi Ukrainy (seredyna 18 – pochatok 20 stolittia) / Dysertatsiia kandydata istorychnykh nauk. - Odesa, 2010.

6. Bachynska O. A. Buzke kozatske viisko 1785 – 1817 rr. // Kozatstvo na Pivdni Ukrainy. Kinets KhVIII - KhIX stolittia. – Odesa: Druk, 2000. – S. 45 – 51
7. Oteche-stvennaia voina 1812 hoda. Bоевые deistviya v 1812 hodu. / Materyalu Voennouchenoho ar-khyva Heneralnoho shtaba. - SPb.: Typ. «Berezhdyvost», 1911. - S. 50
Bennyhsen L.L. Pysma o voine 1812 hoda. – Kyev: Hubernskaia typohrafiya, 1912. – 152 s.
8. Kharkevych V. Deistviya Platova v arerharde Bahratyona v 1812 hodu. Kavaleryi-skye boy pry Myre y Romanove. – SPb.: typ. Hlavnoho upravleniia udelov, 1901. – 48 s.
9. Klauzevyts K. 1812. – Moskva: Hosvoenyizdat, 2004. – 256 s.
10. Bezotosnui V.M. Donskoi heneralytet y ataman M.Y. Pla-tov v 1812 hodu. – M.: ROSSPЭN, 1999. – 192 s.
11. Beskrovnyi L. H. Borodyno. Dokumentu, pysma, vospomynaniia. - Moskva: Sovetskaia Rossyia, 1962. – 411 s.
12. Hlynka S. L. Zapysky o 1812 hode // Kallash V.V. Dvenadtsatui hod v vospomynaniakh y perepyske sovremennykov. - M.: Yzdanye Tovaryshchestva Y. D. Sutyna, 1912. – S. 93 – 112.

Рецензент Гончарук Т. Г., д. істор. н., професор кафедри історії України Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

19.02.2014

УДК 377.3(477) 18 XIX ст.

Чернявська Олена

СТАВЛЕННЯ МІСЬКОЇ ВЛАДИ ДО ЗАСНУВАННЯ В ОДЕСІ ПЕРШОГО КОМЕРЦІЙНОГО УЧИЛИЩА В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТОЛІТТЯ

В даній статті проаналізовані основні етапи становлення першого Одеського комерційного училища другій половині ХІХ століття. Головна увага зосереджена на політику міської влади стосовно процесу заснування навчального закладу, що був зумовлений зародженням капіталістичних відносин та поживленням торгівлі. Окреслені основні чинники, які значною мірою гальмували організаційну роботу. Особливе зацікавлення в дослідженні викликала діяльність представників купецького стану, які постійно відчували нагальну потребу у спеціальному училищі для виховання своїх дітей та заповнення відчутної прогалини в спеціально підготовлених працівниках торгівлі. Окрім того, в результаті дослідження було з'ясовано, що наявна історіографічна база представлена досить фрагментарно й потребує більш детального дослідження, що в свою чергу підсилює його актуальність.

Ключові слова: комерційне училище, купецькі гільдії, офіційний статут, торговельні відносини, міська влада, біржові комітети.

Чернявская Елена

ОТНОШЕНИЕ ГОРОДСКОЙ ВЛАСТИ К ОСНОВАНИЯ В ОДЕССЕ ПЕРВОГО КОММЕРЧЕСКОГО УЧИЛИЩА ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ ХІХ ВЕКА

В данной статье проанализированы основные этапы становления первого Одесского коммерческого училища второй половине ХІХ века. Главное внимание сосредоточено на политику городских властей по отношению к процессу основания учебного заведения, был обусловлен зарождением капиталистических отношений и оживлением торговли. Очерчены основные факторы, которые в значительной мере тормозили организационную работу. Особый интерес в исследовании вызвала деятельность представителей купеческого сословия, которые постоянно испытывали настоятельную потребность в специальном училище для воспитания своих детей и заполнения ошутимой пробелы в специально подготовленных работниках торговли. Кроме того, в результате исследования было выяснено, что имеющаяся историографическая база представлена достаточно фрагментарно и требует более детального исследования, что в свою очередь усиливает его актуальность.

Ключевые слова: коммерческое училище, купеческие гильдии, официальный устав, торговые отношения, городская власть, биржевые комитеты.